

19/3

Limburgse milieukrant

Limburgse
Milieukoepel vzw

In dit nummer:

Weg met wegwerp	2
De betonstop	7
Boskap	10
Pietpraat	14
Activiteiten- kalender	15

Driemaandelijkse Milieukrant

Wordt elektronisch verzonden aan de 50 aangesloten verenigingen die op hun beurt zorgen voor de verdere verspreiding onder hun abonnees/leden.

Bijlage bij:
Milieugroep Mangelbeek (26ste jg-3)

Verantwoordelijke uitgever: Feyen August, Geraetsstraat 25, 3500 Hasselt

Like ons op
Facebook!

Vlaanderen
verbeelding werkt

Weg met wegwerp

Twee jaar geleden, in het septembernummer van 2017, schreven we over Richtlijn (EU) 2015/720 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2015, die elke lidstaat verplicht tot het verminderen van het gebruik van niet-herbruikbare plastic draagtassen. Europa verwacht een eerste tussendoelstelling eind 2019 van maximaal 90 lichte plastic draagtassen per persoon per jaar. Hoe zit dat ondertussen? En hoe is het intussen gesteld met andere wegwerpplastics?

Draagtasjes

Goed nieuws! Op 7 juni 2019 (!) verscheen een Besluit van de Vlaamse regering van 22 maart 2019 in het staatsblad waarin staat dat Vlaanderen kiest voor een verbod op gratis lichte plastic draagtassen. Deze nieuwe regelgeving trad dus in werking vanaf 17 juni. Wacht even... is dat niet rijkelijk te laat?

De Richtlijn liet de keuze tussen "verminderen" (uiterlijk eind 2019 een jaarlijks gemiddeld verbruik maximaal 90 lichte plastic draagtassen per persoon en uiterlijk eind 2025 maximaal 40 lichte plastic draagtassen per persoon) of "in het geheel afschaffen van gratis plastic draagtassen" uiterlijk 31 december 2018. Deze keuze moest tegen november 2016 gemaakt worden.

In Wallonië zijn plastic zakjes voor eenmalig gebruik verboden sinds december 2016. De ultradunne exemplaren voor groenten en fruit mogen niet meer gebruikt worden sinds maart 2017.

Brussel verbood zakjes aan de kassa voor eenmalig gebruik vanaf september 2017. De ultradunne exemplaren voor groenten en fruit mogen niet meer gebruikt worden sinds september 2018.

Vlaanderen hinkelt wat achterop, maar na heel wat gekibbel over het al dan niet vrijwillig verminderen of welk tarief dan aanvaardbaar zou zijn, en of de handelaars al niet genoeg gepest werden door de dreiging van statiegeld en dergelijke... is het verbod dan toch een feit. Een totaalverbod is wellicht de enige maatregel die nu nog genomen kan worden om in de buurt te komen van het streefcijfer eind dit jaar. Toch werd ervoor

gekozen om de zakjes niet *tout court* te verbieden. Tegen zichtbare betaling zouden ze nog ter beschikking gesteld mogen worden.

We lezen in de begeleidende tekst bij het voorstel van besluit:

“Er bestaan nog geen gevalideerde cijfers voor het gebruik van lichte plastic draagtassen in Vlaanderen, maar voorlopige cijfers geven aan dat het huidige verbruik waarschijnlijk hoger ligt dan 90 draagtassen per persoon.”

Het Belgisch gemiddelde zat in 2017 op 98. Er is dus nog werk aan de winkel. Al moeten we toegeven dat ons gemiddeld (Belgisch) verbruik redelijk in de buurt komt van het tussentijds streefcijfer. Kan Vlaanderen met deze laattijdige en eerder lakse maatregel meegenieten met een geslaagd Belgisch rapport of duwt ons gewest het Belgisch gemiddelde alsnog boven de 90?

De adviesraden, die het ontwerp-besluit hebben beoordeeld, stelden dat er een minimumprijs moest worden vastgesteld met een voldoende afrendend effect. Hiervan is niets te vinden in het definitief besluit. Na twee jaar zal de maatregel geëvalueerd worden. Hoe men cijfers zal vergelijken is niet duidelijk omdat er momenteel geen gevalideerde cijfers zijn...

Net zoals andere verboden artikelen (zoals de wegwerp plastic rietjes en bordjes) blijven handelaars nog met een voorraad zitten. Daarom is er een overgangperiode van een half jaar voorzien.

Regelgevend kader?

In een aantal grote steden werd het gebruik van (gratis) plastic zakjes op de markt al verboden of sterk teruggedrongen. Steden, marktkramers en klanten zien de noodzaak voor verandering, maar zonder een degelijk kader vanuit de hogere overheid is dat niet eenvoudig. Creatief zijn en zelf oplossingen bedenken is dus de boodschap. Hierdoor kunnen verschillende goede systemen langs elkaar ontstaan, zonder eenheid. Een doordacht bovenlokaal beleid had hier eenheid kunnen scheppen...

Al sinds 2004 hebben de supermarkten in België vrijwillig een engagement aangegaan om geen gratis zakjes voor eenmalig gebruik meer aan te bieden aan de kassa. Tegen betaling zijn stevige, herbruikbare zakken verkrijgbaar. Dat was even wennen, maar intussen is dit al 15 jaar geleden ingevoerd... Het kan dus wel, al is het even zoeken naar oplossingen...

Dunne zakjes in de versafdeling

Deze maatregel geldt (voorlopig) niet voor de flinterdunne zakjes voor groenten en fruit. Ook de dikkere, stevigere zakken die je zonder veel wantrouwen opnieuw kan gebruiken vallen hier buiten beschouwing.

In de aanloop van het onvermijdelijke verbod op gratis zakjes en de verwarrende berichtgeving rond het type en de dikte hebben veel handelaars en ketens zelf alternatieven bedacht. In Vlaanderen zijn er gelukkig nog mensen die niet wachten op de overheid, en zelf al aan de slag gaan. Dat is zeker positief! Probleem is dus dat er, zoals hierboven al geschreven, verschillende systemen langs elkaar gaan bestaan. Mag je bijvoorbeeld met het geijkt stoffen zakje van keten A wel groenten afwegen en verpakken in keten B, die andere zakjes hanteert? Mogen jouw afge-

Er bestaan nog geen gevalideerde cijfers voor het gebruik van lichte plastic draagtassen in Vlaanderen.

wassen bakjes zomaar op de weegschaal of de toonbank of komt de hygiëne hierdoor in het gedrang? We missen eenheid en structuur. Eenduidige regels en, waarom niet, universeel geijkte bakjes en zakjes.

Wegwerpservies

Al dan niet onder impuls van de statiegeldbeweging of goede voorbeelden van evenementen in binnen- en buitenland heeft de Vlaamse regering begrepen dat plastic wegwerpbekers op (grootschalige) evenementen een enorme afvalberg veroorzaken en absoluut niet duurzaam zijn. Of zijn het toch de gênante foto's die elk jaar weer opduiken over "de omgeving net na het evenement", waarbij de straten en bermen onder een pakket plastic verscholen gaan?

Verschillende organisaties en stadsbesturen proberen al enkele jaren om hun festivals en evenementen afvalarm te maken. Helaas is dat niet zo eenvoudig: herbruikbare bekens moeten ingezameld worden en (ter plekke) afgewassen worden. Daar komt veel logistiek bij kijken. Er is ook een gedragswijziging nodig: jarenlang vonden wij Vlamingen het normaal om het bekertje, het bordje en de servet gewoon op de grond te laten vallen. Een deftig persoon loopt een paar meter om voor een vuilbak, maar die mag dan niet overvol zijn natuurlijk. Een waarborg kan dit grotendeels oplossen. Zo "verplicht" je de gebruiker om de beker in te leveren of opnieuw te laten vullen.

Voor hete dranken zoals soep blijkt het niet eenvoudig te zijn om herbruikbare bekens te vinden voor een (eenmalig) evenement. Tenzij je voluit voor roestvrij staal gaat. Ook composteerbare bekens (FSC karton met een coating op basis van maïzetmeel, niet herbruikbaar maar net iets beter dan wegwerpplastic) zijn nog niet zo gemakkelijk in bulk te vinden.

Voor een individueel persoon gaat het al ietsje makkelijker. Je investeert eenmalig in een degelijke beker of thermos. In Gent werd in mei dit jaar de Billie Cup voorgesteld. Een herbruikbare beker (ook voor koffie) die je

Dit soort taferelen behoren spoedig tot de definitief verleden tijd.

tegen een waarborg van 1 euro meekrijgt en kan inleveren of inruilen voor een propere beker bij deelnemende handelaars. Er bestaan ook koffiebars die klanten actief aanmoedigen om hun eigen tas of thermos mee te brengen.

In het besluit van 22 maart staat ook dat vanaf 2020 alle wegwerpdrankverpakkingen verboden zijn op evenementen in Vlaanderen, van schoolfeest tot festival.

Dat zal in de praktijk erg moeilijk worden, want momenteel experimenteren veel organisaties al met duurzame alternatieven, maar het staat nog allemaal niet op punt. Maar er is een achterpoortje: als je kan bewijzen dat minimum 90 % (in 2022 wordt dat 95 %) van de gebruikte wegwerpmaterialen wordt gerecycleerd, dan mag het nog wel. Als je weet dat Pukkelpop in 2018 zonder waarborg te vragen een recyclagepercentage van 70 % haalde, is 90 % nog een flinke stap vooruit. Maar met een waarborg zou het haalbaar moeten zijn.

Grote hindernis is ook de drankleverancier. Voor zover de drank uit de tapkraan komt is er geen probleem: logo's kunnen gedrukt worden op herbruikbare bekere. Maar sommige drankproducenten leveren enkel in wegwerpflesjes. Zij beweren dat dit de zichtbaarheid van hun merk ten goede komt. Nog even wachten en deze zichtbaarheid kan wel eens een fikse reputatieschade opleveren: dat merk dat nog steeds niet duurzaam is.

Dan is er nog de kostprijs: wegwerp is spotgoedkoop, en met wat geluk ruimen vrijwilligers de afval op. Duurzame bekere kosten meer in aankoop en ze moeten gewassen en gestockeerd worden.

Of liep de Vlaamse regering voor een keer vooruit en is deze maatregel al een eerste aanzet ter uitvoering van "Richtlijn (EU) 2019/904 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende de vermindering van de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu"?

Deze richtlijn beoogt een meetbare vermindering in 2026 ten opzichte van 2022 van drinkbekere (inclusief doppen en deksels) en voedselverpakkingen (dozen) voor voeding die bestemd is voor onmiddellijke consumptie. De lidstaten moeten voor 3 juli 2021 de te nemen maatregelen hiervoor kenbaar maken.

Vanaf 3 juli 2021 moeten tampons, maandverbanden, vochtige doekjes en tabaksproducten met filters voorzien worden met informatie over het feit dat er plastic in het product zit en hoe dit best gesorteerd en gerecycleerd kan worden.

Uiterlijk 3 juli 2024 worden kunststoffen voor eenmalig gebruik, waaronder wattenstaafjes, bestek, borden, rietjes, ballonstokjes, voedselverpakking gemaakt van piepschuim voor onmiddellijke consumptie en drankverpakkingen en drinkbekere gemaakt piepschuim verboden.

Vanaf 3 juli 2024 moeten ook doppen aan flessen bevestigd zijn en blijven tijdens gebruik, in de hoop losse doppen in het zwerfval te kunnen vermijden.

Vanaf 31 december 2024 moeten producenten de kosten dragen voor de bewustmaking, het inzamelen van het afval en de kosten gebonden aan het opruimen van zwerfafval voor onder andere bovengenoemde bakjes voor voeding, drinkbekere en flessen, wikkels voor voeding, lichte plastic draagtassen (dunner dan 50 micron) en ... ballonnen.

Vanaf 2020 mogen op evenementen geen wegwerpflesjes of -bekere worden gebruikt.

“Recyclage”

Volgens Fost Plus is België kampioen in afval sorteren en recycleren, en daar mogen we fier op zijn. Maar dat met cijfers gegoocheld wordt weten we al langer, daarom geloven we niet alles wat Fost Plus beweert.

Maar liefst 81 % van het ingezamelde verpakkingsafval wordt gerecycleerd, zegt Fost Plus. Hierbij negeren ze het feit dat lang niet alle plastic verpakkingen apart worden ingezameld. Het gros belandt nog steeds met het restafval in de verbrandingsoven.

De inzameling kan beter. Er lopen een aantal proefprojecten met blauwe, gele, paarse en roze zakken, maar in het algemeen worden zachte (en harde) plastics nog gewoon in het restafval gekieperd. Neem bijvoorbeeld de zwarte plastic bakjes die je in de kartonnen koekjesverpakking vindt. Deze zijn perfect recycleerbaar, maar omdat ze niet apart ingezameld worden, en ook niet uit de massa plastic afval gesorteerd kunnen worden, verdwijnen ze in de verbrandingsoven. Zonde.

Professor Steven De Meester (Universiteit Gent) heeft berekend dat maar 20 tot 25 procent van het Belgische plastic afval (al dan niet apart ingezameld) wordt gerecycleerd en op Europees vlak wordt zelfs maar 14 procent plastic gerecycleerd.

Dat kan en zal wellicht verbeteren wanneer er een degelijk sorteersysteem gevonden en toegepast wordt. Een andere moeilijkheid is de samenstelling van (verpakkings)materialen. Producten moeten zo gemaakt worden dat de verschillende materialen makkelijk van elkaar gescheiden kunnen worden.

Maar eigenlijk moet de nadruk vooral liggen op het vermijden van plastics (hoewel voor sommige toepassingen nog geen alternatief bestaat). Daarna is herbruiken een goede manier om de aanmaak van extra plastics te verminderen. Dit is echter niet evident voor voedselverpakkingen. Recycleren zou de laatste mogelijke oplossing moeten zijn voor het afval. Bovendien zijn de producten uit gerecycleerd plastic vaak van mindere kwaliteit. Storten, hoewel het nog steeds gebeurt, is in geen enkel geval gewenst. Stockeren om later iets nuttigs mee te doen is voor discussie vatbaar...

In een circulaire economie proberen we zo weinig mogelijk grondstoffen te verwerken tot nieuwe producten. Alles wat in omloop is kan opnieuw aangewend worden. Daarom: weg met wegwerp!

Els Ferson

De betonstop

De Vlaamse regering is er de voorbije jaren niet in geslaagd om het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) en de daarbij horende decreten goedgekeurd te krijgen. Dit aanmodderen is een heel slechte zaak want ondertussen wordt er volop beton gestort op slecht gelegen locaties.

Stand van zaken

Het dossier raakte in de impasse, onder meer omdat de Raad van State nogal wat problemen had bij 4 decreten die de betonstop mogelijk moesten maken. Een eerste decreet dat niet werd aanvaard door de Raad van State was het zogenaamde instrumentendecreet dat bestaande ruimtelijke ordeningsinstrumenten aanpast en nieuwe instrumenten introduceerde.

In dit decreet werd vooral de planschaderegeling kritisch bekeken: de schadevergoeding die zou betaald worden aan eigenaars als een bouwgrond omgezet werd naar open ruimte. Hierbij is een billijke vergoeding nodig, maar door 100 % van de huidige marktwaarde voorzien voor deze percelen maakt een betere ruimtelijke ordening onbetaalbaar.

Een tweede decreet had betrekking op zonevreemde bossen: in plaats van het hanteren van de (beruchte) boskaart, die ingetrokken werd, werden de ontbossingsvoorwaarden lichtjes verstrengd. Voor de meest waardevolle bossen moet voortaan rechtstreeks toestemming gevraagd worden aan de regering. Ook bij dit decreet had de Raad van State nogal wat bedenkingen.

Het derde decreet waar de Raad van State veel kritiek op formuleerde is dat van de woonuitbreidingsgebieden. Enerzijds werden de criteria om deze gebieden uit te bouwen een beetje aangescherpt, anderzijds bleven de mogelijkheden om te bouwen in deze gebieden te groot.

Een vierde decreet behandelde de inplanting van windturbines. Het decreet voorzag dat turbines zelfs in groene bestemmingen (parkgebied, natuur,...) zouden mogen ingeplant worden. Dit dreigde de ruimtelijke wanorde nog groter te maken en de meest waardevolle groengebieden nog verder te belasten.

Een en ander houdt dus in dat er nog steeds aan een veel te hoog tempo wordt gebetonneerd, maar liefst 6 ha per dag verdwijnt onder de beton.

Mede hierdoor is de bewoning in Vlaanderen verder verdund. Het aandeel inwoners per bebouwde oppervlakte daalde van 36 naar 25 inwoners per ha.

Een lange weg

Al meer dan 20 jaar is het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) bepalend voor ons ruimtelijk beleid. In 2011 besloot de Vlaamse regering werk te maken van een opvolger, het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV).

Dit nieuwe plan zou sterker inzetten op realisaties en een antwoord bieden op nieuwe maatschappelijke uitdagingen zoals de klimaatverandering.

De Raad van State had nogal wat bedenkingen bij de decreten ter uitvoering van de betonstop.

Het proces zou in vier stappen verlopen: een Groenboek (2012) dat vooral het maatschappelijk debat op gang moest brengen, een Witboek (2016) dat de strategische visie ontwierp, gevolgd door de vaststelling van het ontwerp BRV, en na een openbaar onderzoek zou het BRV definitief worden goedgekeurd. Zo ver is het echter niet gekomen, want de Vlaamse regering heeft het BRV niet meer goedgekeurd.

Het dossier is dus doorgeschoven naar de volgende regering, in de veronderstelling natuurlijk dat er door de nieuwe beleidsploeg effectief werk van gemaakt wordt. Nochtans is het huidige aanmodderen een zeer slechte zaak voor het beleid: het is opvallend dat de laatste tijd veel bouwvergunningen en verkavelingen gevraagd (en verkregen) worden, zelfs voor gebieden die zeer slecht gelegen zijn. Nochtans keurde de Vlaamse regering op 20 juli 2018 de strategische visie van het BRV goed. Deze strategische visie omvat een toekomstbeeld en een overzicht van de beleidsopties op lange termijn.

Reeds in 2016 gaf het Witboek BRV een overzicht van de grote maatschappelijke uitdagingen waar we ook in Vlaanderen mee te maken hebben: globalisering, demografie, mobiliteit, klimaat, energie, technologische innovatie, voedselproductie en biodiversiteit en nieuwe eisen die ze stellen aan de ruimte. Het is belangrijk dat het operationeel beleid flexibel kan inspelen op externe elementen zoals technologische doorbraken of demografische wijzigingen.

Daarnaast is het nodig om randvoorwaarden te stellen zodat ontwikkeling meer actief bijdraagt aan het voorkomen en beheersen van gekende maatschappelijke risico's zoals overstromingsschade of verkeersinfarcten. Om Vlaanderen weerbaar te maken tegen belangrijke langdurige veranderingsprocessen.

Strategisch BRV

Dit dient te gebeuren door drie strategische doelstellingen na te streven:
1: Het terugdringen van het bijkomend ruimtebeslag:

Momenteel nemen de Vlamingen 33 % ruimte in beslag. Bij ongewijzigd beleid, en aan het huidige tempo van een inname van 6 ha per dag zal het ruimtebeslag tot een ongewenst niveau verder blijven toenemen. Nochtans zijn er ruimteinnames in het verleden die een zinvolle nieuwe functie kunnen krijgen. Slecht gelegen ruimtebeslag kan opnieuw een onbebouwde invulling krijgen. Het verhogen van het ruimtelijk rendement in het bestaande ruimtebeslag moet aantrekkelijker worden ten opzichte van ruimtelijk uitbreiden.

2: Transformeren vanuit maatschappelijke ambitie:

Ruimtelijke ontwikkeling moet bijdragen tot de realisatie van maatschappelijke ambities. Technologische en sociale innovaties moeten worden ingezet om ruimtelijke doelstellingen mee te realiseren. Hiertoe moet Vlaanderen werken aan stedelijk-economische ruimte en energienetwerken.

De steden en dorpen moeten verstevigd worden zodat ze een hogere levenskwaliteit kennen met voldoende hoog voorzieningsniveau.

De woon-en werkomgeving moeten vooral met duurzame vervoersmodi bediend worden. Basisbereikbaarheid en het bereiken van belangrijke maatschappelijke functies moeten gegarandeerd worden. Hierdoor wordt direct bijgedragen tot mobiliteitsbeheersing en energiezuinigheid.

Na een witboek, een groenboek en een ontwerp-BRV is het regelgevend proces stilgeval-

Vlaanderen moet inzetten op een robuuste open ruimte om voedselproductie en biodiversiteit te behouden. De open ruimte biedt hierdoor maatschappelijke diensten zoals voedsel, water, klimaatregulering, zuivere lucht, biodiversiteit, energie, zachte recreatie, grondstoffen en landschapsbeleving.

Zowel in open ruimte als in de bebouwde weefsels moet een fijnmazig groenblauw netwerk ingericht worden. Dit houdt in dat een substantiële vermeerdering van het aandeel groenoppervlakte en watergebied zal gerealiseerd worden.

3: Geïntegreerde gebiedsontwikkeling is noodzakelijk.

Belangrijke maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen zoals regionale woonmarkten, pendel- en mobiliteitsnormen, verhuisbewegingen van bedrijven en groenblauwe netwerken hebben een bovenlokale dimensie en vragen een samenhangende benadering in ruimtelijke programma's. Dit dient gerealiseerd door een geïntegreerde gebiedsontwikkeling als dynamisch proces van visievorming, programmering, uitvoering, realisatie en evaluatie.

Het RSV

Deze strategische doelstellingen, opgelijst in het BRV (strategische visie) zijn zeer belangrijk om de beoogde resultaten te behalen. Maar men moet niet wachten op de goedkeuring van het BRV om een goede richting te geven aan het ruimtelijk beleid.

Terwijl men het BRV goedkeurt en de uitvoering ervan mogelijk maakt, door aangepaste decreten en besluiten goed te keuren, zou men reeds in de goede richting kunnen gaan door een aantal belangrijke opties en bindende bepalingen uit het RSV ook effectief te realiseren.

Voor de open ruimte kan hierbij verwezen worden naar:

- de afbakening van de open ruimte. In Limburg is sedert 2006 geen initiatief in dit opzicht genomen;
- de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk, dat nog moet uitgebreid worden met zo'n 40 000 ha;
- de realisatie van 10 000 ha bijkomend bosgebied en de realisatie van de boscompensaties;
- de afbakening van 150 000 ha natuurverwevingsgebied. Hiervan zijn er momenteel slechts enkele ha afgebakend.

August Feyen

Boskap

Haast elke dag worden we ermee geconfronteerd, de bomenkap. Zowel solitaire bomen als ganse bossen gaan voor de bijl. En dat stoort de mensen. Want bomen en bossen zijn om diverse redenen een belangrijk deel van onze omgeving. Het is dan ook zeer jammer en vaak onaanvaardbaar dat er bomen worden omgezaagd en bossen verdwijnen. Maar toch moeten we een en ander nuanceren.

Waar blijven de 10 000 ha extra bos, zoals beloofd in het RSV van 1997?

Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV)

In het ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) van 1997 is de doelstelling geformuleerd om in Vlaanderen 10000 ha bijkomend bos te realiseren. Deze oppervlakte doelstelling is uitdrukkelijk herhaald in het Vlaams Regeerakkoord in 2009 en in het Pact 2010 (Vlaanderen in Actie). In het Vlaams Regeerakkoord van 2014 is de ruimtebalans van het RSV bevestigd, dus ook de 10000 ha bosuitbreiding. Daarnaast is ook voorzien dat ontbossingen moeten gecompenseerd worden door open terreinen te bebossen. Ontbossingen voor de realisatie van Europese natuurdoelen, die opgenomen zijn in een goedgekeurd beheerplan, moeten niet gecompenseerd worden. Ook om sociale redenen kan er een uitzondering worden toegestaan op de compensatieplicht. Met het oog op woningbouw. Momenteel bedraagt de bosoppervlakte in Vlaanderen ongeveer 140000 ha (Vlaamse Bosinventarisatie van 2012). Met een bosindex van minder dan 11% is onze regio bijzonder bosarm, ook vergeleken met onze buurlanden. Sinds het einde van de 18de eeuw is de totale bosoppervlakte niet veel veranderd, maar de ligging van het areaal is wel verschoven: de leemhoudende bodems werden in de 19de eeuw vaak omgezet van bos naar landbouw, terwijl op de arme zandgrond van de Kempen grote heidegebieden werden omgezet in bos. Door deze verschuiving is slechts 16% van het areaal te beschouwen als zogenaamde "oude bossen". Voor habitatwaardig bos is deze situatie nogal problematisch omdat een aantal bosgebonden soorten (sleutelsoorten en doelsoorten van het habitatwaardig bos) een zeer slechte dispersiecapaciteit vertonen.

Bossen leveren globaal gezien een aantal ecosysteemdiensten (ESD) zoals waterproductie, regulatie van luchtkwaliteit, regulatie van erosierisico, houtproductie, productie van energiegewassen en groene ruimte voor buitenactiviteiten.

Bomen en zeker bossen zijn dus om diverse redenen zeer belangrijk en zelfs essentieel. Vooral nu deze houtige gewassen gratis een aantal belangrijke taken op zich nemen zoals luchtzuivering, buffervorming, klimaatbeheersing en biodiversiteit.

Toch moeten er bossen gekapt worden.

Houtproductie

Hout is een belangrijke grondstof voor een groot aantal gebruiken, gaande van pellets en lucifers tot meubels en fineer. Maar ook brandhout, verpakkingshout, papier en karton, zijn belangrijke eindproducten. Globaal genomen kan gesteld worden dat in Vlaanderen 260000 m³ industrieel naaldhout, 66000 m³ industrieel loofhout en 200000 m³ populieren wordt

geproduceerd. Dit komt overeen met iets meer dan 3.6 m³/ha/jaar bij een bosoppervlakte van 146000 ha.

Van dit Vlaams industrieel naaldhout wordt circa 266000m³ in Vlaanderen verwerkt. Een groot deel van het hier geproduceerde hout wordt in andere landen verwerkt. Er wordt zelfs hout uitgevoerd naar China en India, maar veel cijfers zijn hierover niet beschikbaar. Jaarlijks wordt eveneens circa 1 miljoen m³ brandhout in Vlaanderen geproduceerd en verbruikt. 325000 m³ hiervan komt uit de Vlaamse bossen, het overige deel komt van houtige beplanting.

Natuurbeheer

Om de belangrijke natuurwaarden in Vlaanderen te behouden en te versterken wordt momenteel gewerkt met natuurbeheerplannen. Een natuurbeheerplan is een middel om in een bepaald terrein, beheerd ten behoeve van het natuurbehoud, bepaalde doelstellingen in verband met ecologie, landschap, cultuurhistorie, bosbouw, recreatie,... te realiseren. De essentiële vraag voor elk terrein is: wat zijn de belangrijke waarden, hoe wil je ze behouden of ontwikkelen en welke maatregelen zijn hiervoor nodig? Een duurzaam en evenwichtig beheer zijn hierbij noodzakelijk. Belangrijke doelen in een natuurbeheerplan zijn de natuurstreefbeelden. Er zijn verschillende types natuurstreefbeelden. Zo bestaan de natuurstreefbeelden vegetatie onder meer uit de Europese beschermde habitats als Glanshaverhooiland of valleibos of heide. Deze lijst is aangevuld met regionaal belangrijke biotopen en andere vegetaties. Daarnaast zijn er ook natuurstreefbeelden "leefgebied van soorten", "natuurstreefbeelden procesgestuurde natuur" en "natuurstreefbeelden vegetaties". Om bepaalde vegetaties en de hierbij horende fauna te behouden en te optimaliseren moet er meestal beheerd worden.

Dit beheer is bedoeld om de kwaliteit van het betrokken gebied optimaal te houden en negatieve invloeden zoveel mogelijk te beperken.

Eén van de belangrijkste externe negatieve invloeden is ongetwijfeld de vermesting, dus de verhoging van de beschikbaarheid van nutriënten, in bijzonder stikstof, fosfor en kalium. Alhoewel de stikstofdepositie sedert 1990 met bijna 20 kg N per ha is afgenomen, wordt voor de depositie in 2018 nog voor 64 % van het totale Natura 2000 areaal een overschrijding vast gesteld.

In vooral heide (en veen) en in graslanden heeft dit zeer negatieve gevolgen onder meer door verzuring en verbossing.

Om deze gebieden volwaardig te behouden en de kwaliteit te verbeteren is er dus meestal een degelijk beheer nodig. Soms is er zelfs een quasi volledige omzetting van de vegetatie nodig en moeten er bossen verwijderd worden.

Bos behouden

Daar tegenover staat dat bomen en bossen om diverse redenen zeer waardevol en maatschappelijk noodzakelijk zijn.

Bomen en ander groen zijn zeker in woon-, landbouw- en industriegebieden zinvol: ze bufferen lawaai, licht, stof, emissies. En ze kunnen belangrijke beeldvormers zijn. Zoals de dreven die rond historische gebouwen staan en solitaire bomen die een gebeurtenis accentueren, of de houtkanten in landbouwgebied die het landschap minder eentonig maken.

Bossen zijn zeer belangrijk in het neutraliseren van allerhande milieuproblemen. Momenteel wordt het belang van bossen vooral toegespitst op het tegengaan van de klimaatverandering. Bossen zorgen, naast de zeeën en oceanen, voor belangrijke absorptie van de CO₂-uitstoot, en dus voor een belangrijke vertraging van het broeikaseffect. Ontbossing en aantasting van bossen vertegenwoordigen wereldwijd zo'n 17 % van de uitstoot van broeikasgassen. Nochtans bepaalt het Akkoord van Parijs dat de bossen tot een kwart van de geplande uitstootvermindering moeten leiden. Daartoe is echter een degelijk bosbeleid nodig. Bomen planten is belangrijk maar de bossen duurzaam beheren is eveneens belangrijk en zelfs essentieel. Duurzaam bosbeheer houdt in dat via weloverwogen en geplande ingrepen op termijn het gewenste bosbeeld wordt ontwikkeld.

Hierbij wordt zowel de ecologische, economische als sociale functie van het bos gerespecteerd.

De economische functie vertaalt zich in de opbrengst van het hout dat uit het bos afgevoerd en gebruikt wordt voor allerhande doelstellingen;

De sociale en recreatieve doelstellingen vertalen zich door het gebruik van het bos door wandelaars, fietsers en speelruimte. Want bossen zijn aangename plaatsen om te vertoeven. Diverse onderzoeken tonen aan dat groene ruimten, en dan zeker de Bossen, weldadig zijn voor de gezondheid. Wel dient de recreatie en het medegebruik van de bossen goed begeleid te worden want de impact van recreatie op de bossen kan zeer groot zijn.

De ecologische waarde vertaalt zich in de biodiversiteit of natuurwaarde en deze natuurwaarde is absoluut noodzakelijk om alle functies van het bos te kunnen garanderen. Want bossen zijn volledige ecosystemen waarin bomen en planten, dieren, schimmels en bacteriën met elkaar samenleven en afhankelijk zijn van elkaar.

Bossen zijn mozaïeken van leefomgevingen en ecosystemen.

Groene longen

Bomen (en ook de andere planten) realiseren constant fotosynthese. Dit is een systeem waarbij de bomen CO₂ opnemen uit de lucht en onder invloed van licht omzetten in eigen voeding en bouwstoffen (suikers). Het restproduct van dit proces, waarbij ook het opgenomen water uit de bodem een belangrijke rol speelt als transportmiddel, is zuurstof.

Maar bomen, zowel individueel als in bosverband, vangen ook veel stof op uit de lucht. Het fijn stof komt via de lucht in contact met de bladeren en de naalden en wordt daar deels op afgezet. Dit stof spoelt af, wordt opgenomen door de bladeren, ingekapseld in de waslaag rond de bladeren of afgebroken. De capaciteit om fijn stof te verwijderen verschilt sterk van boomsoort tot boomsoort. Opvallend: de grove den vangt veel meer stof dan de meeste loofbomen. Dit heeft deels te maken met de wintervaste naalden en met de totale oppervlakte aan bladeren of naalden. Ongeveer een kwart van het fijnstof dat in een dennenbos terecht komt wordt definitief verwijderd. Maar ook binnen de verschillende loofbomen is er grote diversiteit in bladvorm en in microscopische bladopbouw.

Gasvormige componenten, zoals ozon, worden het best opgevangen door grote, dunne bladeren. Fijne stofdeeltjes worden dan weer beter opgenomen, door fijne, dicht bij elkaar staande naalden of bladeren met een ruw oppervlakte of fijne haartjes. Ook de stam en twijgen van de meeste bomen doen dienst als stoffilter.

Bomen doen dienst als stoffilters, zuurstofproducenten en CO₂-opslag.

Bossen hebben een grote invloed op het klimaat, ze bepalen mee de **hoeveelheid neerslag, luchtvochtigheid, temperatuur...**

Elk bos op zich creëert zijn eigen specifiek bosklimaat. Een bos biedt beschutting tegen wind, neerslag, zon. Hierdoor zijn schommelingen in weersomstandigheden en een bos minder snel voelbaar.

Koolstof is een chemisch element dat frequent voorkomt in de natuur. In gasvormige toestand gekend als CO₂. Bijna de helft van de houtmassa bestaat uit koolstof en gedurende hun hele leven nemen bomen CO₂ uit de lucht op.

Het is dan ook belangrijk dat er in Vlaanderen voldoende bossen zijn. En daar loopt het grondig fout:

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (van 1997) was bepaald dat er, bovenop het bestaande bosbestand van zo'n 160 000 ha, nog 10 000 ha bosuitbreiding zou bijkomen.

Bossen zijn absoluut noodzakelijk, zeker in Vlaanderen.

Maar zeker in de natuurgebieden moet een afstemming gebeuren tussen de aanwezige bospercelen en de beheerplannen. Om de beoogde vegetaties, zeker in habitatgebieden en specifieke reservaten, te behouden moeten er soms bomen en bossen verwijderd worden. Anderzijds zijn bossen noodzakelijk en moet er ruimte voorbehouden worden om bossen te kunnen aanleggen en behouden.

Daarvoor is wel een degelijk ruimtelijk beleid nodig.

August Feyen

Pietpraat

Huis te koop

Fietsend door het dorp van mijn jeugd merk ik de borden "Te Koop" aan vele, mij goed bekende, huizen. Sommige ogen nog in orde, andere zijn duidelijk al een tijdje verlaten en de natuur neemt daar stilaan haar rechten terug.

In vele van die huizen was ik ooit toen het nog "thuizen" waren. Dankzij de Chiro en alle andere activiteiten passeerden we in vele huizen van ons dorp. We dronken er een koffie of zelfs een pintje en we luisterden naar de nieuwtjes van de dag en lieten ons uitvragen door, meestal, de moeder des huizes.

Aan elk bord "Te Koop" hangt een kleine roman aan straffe verhalen en leuke of minder leuke anekdotes vast.

De hoeve, waar we 's zomers, als tieners, gingen helpen om het hooi tijdig, voor het onweer, uit het Schulensbroek te halen met paard en kar en de balen van op de kar op de hooizolder te steken met een gaffel, is verkocht aan een hip koppel met enkele leuke kinderen en een hond. Geen spoor meer van boerderij activiteiten. Als het hooi op de zolder was, zaten we in de kleine keuken, met een geuze of een trappist. De oude (jonger dan ik nu) verweerde boer was tevreden en de boerin serveerde eerlijke boerenkost met vlees van het eigen varken. Er was toen nog geen reden om vegetariër te zijn. De keten was héél kort en eerlijk.

Het bord voor het huis, zoals er vele huizen waren in die tijd, met een voordeur die amper openging en waar iedereen langs de achterdeur naar binnen kwam, staat er recent. Hier, bij één van mijn goede vrienden, stond de koffie altijd klaar. De moeder was een zenuwachtige vrouw, maar een schat.

Ze keek nog met respect op naar mijn vader, die "chef van de statie" was. Dat ik als "zeun van de chef" toch ook een gewone deugniet bleek te zijn, verwonderde haar soms. Ze eindigde, mager als overjaarse hinde, in een bejaardentehuis en kende me niet meer. Het was een warme thuis. Nu is het een "te renoveren" huis dat te koop staat.

In een ander onlangs verkocht huis, woonde een hooghartige, naar onze toenmalige normen, erg strenge zogenaamde intellectueel. Enkele keren werden we er terechtgewezen als we aanbelden voor een of andere reden. Achteraf beschouwd was de kerel gewoon verzuurd. Maar we moesten dat huis niet. Nu wonen er bijzonder sympathieke mensen en ben ik er al enkele malen verder geraakt dan de voordeur. Het is best een leuke thuis geworden.

Het huis waar we monopoly leerden spelen, het huis waar we het eerste perceel grond van een boer kochten als opstart van het natuurreserveaat Schulensbroek, het huis waar we verliefd werden op een zus die daar argeloos rondliep, het huis waar vroeger café was en waar we de eerste keer dronken geraakten, het huis waar een frituur was en waar we leerden dat er meer sausen op de wereld waren dan mayonaise, mosterd en pickles. Al die huizen van ons dorp werden al eens verkocht en doorverkocht.

Onze eigen thuis aan het station werd afgebroken en er staat nu een fietsenstalling.

Maar als ik door ons dorpje fiets en ik zie een bord "te koop", dan zit ik soms glimlachend op mijn fiets, de haastig kruisende automobilist of de van zijn gsm opkijkende wandelaar, vraagt zich af waarom die oudere knaap ziel daar zit te monkelen op zijn tweewieler. Je ziet ze denken:

"Waarschijnlijk een simpele ziel...". Gelukkig klopt dat.

Piet Rymen

Activiteitenkalender

Een meer uitgebreide beschrijving van de activiteiten is terug te vinden op www.uitinvlaanderen.be.

Enkel activiteiten in de UIT-databank met label "natuurlijklimburg" worden door ons opgepikt en verwerkt.

Lezing: Onze BIG 5 : Hoe leven we samen?

2019-09-26 20:00

Natuurpunt Limburg

Bever, ever en wolf zijn teru. Otter en edelhert staan voor de deur. Helaas kennen we elkaar niet zo goed en ontstaan hier en daar conflicten. Joeri Cortens vertelt ons meer. Vrijzinnig Punt Rodenbachstraat 18, Hasselt
Info: 0496 44 94 08
011 53 72 14
wimrevis@telenet.be

Optiekdag

2019-09-29 10:00

Natuurpunt Limburg

Alles over telescopen, microscopen, statieven, reisgidsen, natuurgidsen, vogelvoer, nestkasten en nog veel meer. Schulensmeer - bezoekerscentrum 't Vloot Demerstraat 60, Lummen
Info: 0477 47 69 63
jos@natuurpuntlimburg.be

De Sapmobiel & opentuintag

2019-09-29 14:00

Limburgs Landschap vzw 'De Sapmobiel' perst je vruchten tot puur en natuurlijk appelsap, zonder de minste toevoeging. Het sap wordt enkel gepasteuriseerd afgevuld en verpakt in 3 of 5 liter bag-in-box koelkastverpakking. Kan je 100 kg appels verzamelen? Dan kan je inschrijven voor De Sapmobiel via www.desapmobiel.be. Bezoekerscentrum Limburgs Landschap vzw Hengelhofdreef 6, Houthalen-Helchteren
Info:
info@limburgs-landschap.be

Paddestoelen, zwammen, paretjes van de herfst

2019-09-29 14:00

Natuurpunt As

Tilcas Boys
Fazantenstraat, As
Info: 089 65 78 71
vincken.andre@skynet.be

Herfstwandeling in de Caetsweyers met aandacht voor paddenstoelen

2019-09-29 14:00

Limburgs Landschap vzw

Een paar keer per jaar wordt natuurgebied de Caetsweyers opengesteld voor het publiek. Natuurgids Jean vertelt en toont wat er in de herfst allemaal te zien valt.
Kruising Onderwijslaan-Zandstraat, Diepenbeek
Info:
info@limburgs-landschap.be

Lezing: De wondere wereld van de vogels (Hasselt)

2019-10-01 20:00

Limburgse Milieukoepel

In deze lezing nemen we met Koen Leysen een verfrissende duik in de wereld van de vogels. Bezoekerscentrum Kiewit Putvennestraat 112, Hasselt
Info: 011 22 50 73
info@limburgsemilieukoepel.be
Basistarief: 8 €; Leden: 7,20
Vooraf inschrijven is verplicht.

Wandeling in de Maten: Spinnenwebben in de mist

2019-10-06 09:00

Natuurpunt Genk

Parking tegenover de Slagmolen
Slagmolenweg, Genk
Honden zijn niet toegelaten.
Info: 089 35 99 61
genk@natuurpunt.be

Maas Trek 2019

2019-10-06 00:00

RLKM

Grensoverschrijdend wandelevenement voor jong en oud. Wandelroutes werden speciaal voor dit evenement ontwikkeld om je enkele heel bijzondere plekje langs de Maas te tonen. Om de Maasvalleibeleving compleet te maken, kun je bij de start- en aankomst bij het Bastion genieten van het Nationaal Koningsschieten, georganiseerd door de zeven schutterijen van Kinrooi.
Bastion
Vilgertenweg, Kessenich (Kinrooi)
Info: 089 65 56 65
info@rivierparkmaasvallei.eu
Basistarief: 2,50 €;
Kinderen tot 12 jaar: gratis

Vogeltrektocht (Pelt)

2019-10-06 08:30

Natuurpunt Pelt

Vogels zijn vreemde wezens. Vogelfanaat en voorzitter van Natuurpunt Pelt Patrick Schuurmans vertelt je alles over vogels en hun trektocht.
Bezoekerscentrum Hageven
Tussenstraat 10, Neerpelt
Info: 011 80 26 77
bc.hageven@natuurpunt.be

Belevingstocht door holle plantages en hoogstamwegen

2019-10-06 13:30

Natuurpunt Aulenteer

Ingang parking Veemarkt
Speelhoflaan, Sint-Truiden
Info: 0477 86 80 51
info@natuurpuntaulenteer.be

Gezondheidswandeling

2019-10-06 14:00

Limburgs Landschap vzw

Hoe gezond is het om in de natuur te zijn? Niet alleen verbetert je geheugen, maar ook je mentale energie herstelt zich. De natuur bevordert je creativiteit, verlicht stress en verhoogt jouw vreugdegevoel.
Kruising Geulerweg
Kupweg, Lanaken
Niet geschikt voor buggy's
Info:
info@limburgs-landschap.be
Basistarief: 2 €; leden: gratis

Paddenstoelenwandeling in kasteeldomein Lagendal en natuurgebied Thiewinkel

2019-10-06 14:00

Limburgs Landschap vzw

kruising
Opworpstraat -
Lagendalstraat, Lummen
Info:
info@limburgs-landschap.be
Basistarief: 2 €; leden: gratis

Duin- en boswandeling

2019-10-06 14:00

Natuurpunt Hechtel-Eksel

Sporthal Eksel
Dennenstraat 8, Hechtel-Eksel
Info:
natuurpunt.hechtel-eksel@skynet.be

Boomgaardenwandeling

2019-10-06 14:00

Natuurpunt Borgloon

Kerk Broekom
Het leven in de boomgaarden, de ecologische en landschappelijke waarde ervan in de omgeving van de dorpskernen zal belicht worden. En de toekomst van de boomgaard of heeft hij geen toekomst?
Broekomstraat,
Bommershoven
Info: 012 74 29 29
luk.robijns@hotmail.com

De herfst in geuren en kleuren

2019-10-06 14:00
Nationaal Park Hoge Kempen - RLKM
 Toegangspoort Pietersheim Waterstraat of Neerharenweg Z/N, Lanaken
 Info: 089 65 56 65
 Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Wandeling in het Wik

2019-10-13 09:00
Natuurpunt Genk
 Provinciaal Natuurcentrum Craenevenne 86, Genk
 Honden zijn niet toegelaten
 Info: 012 21 55 87
 genk@natuurpunt.be

Een Pittige Paddenstoelentocht mét kinderactiviteit (Pelt)

2019-10-13 09:30
Natuurpunt Pelt
 Paddenstoelen zijn mooi, mysterieus, en vaak lekker en gezond. Wil je meer weten over die fantastische organismen? Kom dan mee op zoek naar de paddenstoelen van het Hageven samen met specialist Jean-Claude Delforge!
 Er is ook een jeugdactiviteit van JNN voorzien van 09u00 tot 12u00. Wil je graag meedoen? Schrijf je dan zeker in via bc.hageven@natuurpunt.be
 Kinderen van 8 tot 12 jaar (vanaf 6 jaar mits begeleiding).
 Bezoekerscentrum Hageven
 Tussenstraat 10, Neerpelt
 Info: 011 80 26 77
 bc.hageven@natuurpunt.be

Natuurwandeling in de vallei van de Grote Beek.

2019-10-13 14:00
Natuurpunt Leopoldsburg-Heppen
 taverne het Kasteeltje Vennestraat 15, Beverlo
 Info: 0474 70 89 53
 gvanzeir@yahoo.com

Vilain XIII en zijn bomen: Excursie met

MaasVerkenner
2019-10-13 14:00
RLKM
 Laat je verrassen door de geweldige bomencollectie die burggraaf Vilain XIII gedurende zijn leven naar Leut haalde. Vandaag ontdek je er nog grote reuzen van wel 300 jaar oud!
 Parking Kasteel Vilain XIII Dreef 148, Leut (Maasmechelen)
 Info: 089 65 56 65
 info@rivierparkmaasvallei.eu
 Basisprijs: 2€; Gezinnen: 5€

Paddenstoelen-wandelingen

2019-10-13 14:00
Limburgs Landschap vzw
 De wandelingen zijn op maat gemaakt: een gids voor beginners, gevorderden of voor gezinnen
 Bezoekerscentrum Limburgs Landschap vzw Hengelhoefdreef 6, Houthalen-Helchteren
 Info: patricia.willems@limburgs-landschap.be
 info@limburgs-landschap.be
 Basistarief: 2 €; leden: gratis

Een kijk op de nieuwe meanders in de Zwarte Beek

2019-10-13 14:00
Natuurpunt Regio Zelem
 In 20016 startte in de Vallei van de Zwarte Beek een groots hermeanderings-project. De loop van de Zwarte Beek werd in het verleden rechtgetrokken en er werden stuwen geplaatst. Dit grootschalige herstelproject laat de beek weer meanderen over een lengte van 2,5 km tussen Lummen en Zelem.
 Kerk Meldert (Lummen) Meldertsebaan, Lummen
 Info: jan.kenens@natuurpunt.be

Helemaal los in het bos

2019-10-16 14:00
Limburgs Landschap vzw
 De hoogste tijd voor avontuur! Bouw een bosburcht of liever een elfenkasteel? De mogelijkheden en de spelletjes zijn oneindig in het speelbos.
 Bezoekerscentrum Limburgs Landschap vzw Hengelhoefdreef 6, Houthalen-Helchteren
 Info: info@limburgs-landschap.be; patricia.willems@limburgs-landschap.be

Herfstwandeling in het bos

2019-10-16 14:00
Werkgroep Ecologie Tessenderlo vzw
 Bosmuseum Gerhagen Zavelberg 10, Tessenderlo
 Info: 013 67 38 44
 bosmuseum@gerhagen.be

Nacht van de duisternis

2019-10-19 19:00
Natuurpunt Aulenteer
 Ingang parking veemarkt Speelhoflaan, Sint-Truiden
 Info: 0494 52 95 32
 info@natuurpuntaulenteer.be

Legenden- en druppelkeswandeling

2019-10-19 20:00
Natuurpunt Lummen
 Genieten van de nachtelijke geluiden enkel onderbroken door spannende legendes en klokkende jeneverflessen.
 Parking Domein Duizendjarige Eik Dikke Eikstraat, Lummen
 Info: natuur.lummen@gmail.com

Dag van de Trage Weg (Pelt)

2019-10-20 09:00
Natuurpunt Pelt
 Duizenden wandelaars, fietsers, ruiters, kinderen en buitenmensen trekken de wegjes en paadjes op. Kom de trage wegen van Pelt ontdekken via een heuse fotozoektocht voor jong en oud! Beantwoord de vragen en zoek zo het juiste woord
 Bezoekerscentrum Hageven
 Tussenstraat 10, Neerpelt
 Info: 011 80 26 77
 bc.hageven@natuurpunt.be

Yogawandeling: Een versnelling lager

2019-10-20 10:00
Bezoekerscentrum Hageven
 Ga mee op pad doorheen het Hageven met yogadocente Karen Schonkeren en balanceer je lichaam en geest met eenvoudige yogahoudingen, stretch- en ademhalingsoefeningen. Je zal weer helemaal zen naar huis terugkeren!
 Bezoekerscentrum Hageven
 Tussenstraat 10, Neerpelt
 Info: 011 80 26 77
 bc.hageven@natuurpunt.be
 Basistarief: 8 €

Herfstwandeling

2019-10-20 13:00
Natuurpunt Maasland-Noord
 picknickplaats Volmolen Volmolenstraat, Opoeteren
 Info: 0479 19 73 29
 npmaaslandnoord@gmail.com

wandeling in het Munsterbos

2019-10-20 14:00
Leefmilieu Tongeren
 parking de Remise Leroyplein, Munsterbilzen (Bilzen)
 Info: www.leefmilieutongeren.be

De herfst in geuren en kleuren

2019-10-20 14:00

Nationaal Park Hoge Kempen - RLKM

Toegangspoort Lieteberg
Stalkerweg z.n., Zutendaal
Info: 089 65 56 65

Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Knoflookpadwandeling Dommelvallei Peer

2019-10-20 14:00

Natuurpunt Meeuwen-Gruitrode & Peer

De Knoflookpad is zeer zeldzaam. Maak kennis met het verborgen leven van deze pad tijdens deze geleide wandeling langs enkele nieuw aangelegde poelen en leefgebieden voor de Knoflookpad.

Parking aan het kerkhof van Peer

Bomerstraat, Peer

Info: 0496 84 85 38

robert.vandingenen@telenet.be

Drollen en keutels zoeken en herkennen

2019-10-20 14:00

Limburgs Landschap vzw

Veel dieren in het bos zien we zelden of nooit, maar toch zijn ze er. Samen met een natuurgids gaan we op zoek naar hun sporen.

Parking toegangspoort Kattevennen

Planetariumweg 18, Genk

Info:

info@limburgs-landschap.be

Basistarief: 2 €; leden: gratis

Paddenstoelenwandeling Gerhagen

2019-10-20 14:00

Werkgroep Ecologie Tessenderlo vzw

Bosmuseum Gerhagen
Zavelberg 10, Tessenderlo
Info: 013 67 38 44

bosmuseum@gerhagen.be

Lezing: Honingzoete verhaaltjes voor het slapengaan (Overpelt)

2019-10-24 20:00

Natuurpunt CVN

Een verrassende kijk op het leven van honingbij en imker, vroeger en nu, hier en in de rest van de wereld.

Met proeverijtjes van zwoele avonden in juni, zomer op de hei, zinnenprikkelende maagdenwas en lustopwekkende exotiek.

Ontmoetingscentrum 't Pelterke

Jeugdlaan 4, Pelt

Info: 0468 29 93 83

paul.van.herck2@telenet.be

De herfst in geuren en kleuren

2019-10-27 14:00

GrensPark Kempen~Broek

infobord Grenspark aan natuurpunthuis, Smeetshoeve
Smeetshofweg 1 Bocholt, Bocholt

Info: 08965 56 92

els@rlkm.be

Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Paddenstoelen wandeling 2019-10-27 14:00

Natuurpunt Bree

We besteden aandacht aan de verschillende soorten tijdens de wandeling, maar gaan ook dieper in op de standplaats, samenleven met andere organismen (bomen) en de manier waarop men ze kan herkennen. Niet alleen kijken, maar ook betasten, proeven en ruiken.

Natuur.huis

Mariahofstraat 51, Bree

Info: 0495 81 28 00

andre.decloedt2@telenet.be

Paddenstoelenwandeling en met staptocht, kindervandeling en excursie

2019-10-27 14:00

Natuurpunt Hechtel-Eksel

U kunt kiezen uit een excursie met onze ervaren paddenstoelengids Jean-Claude Delforge, of een stevige stapwandeling door de bossen en duinen met oog voor de paddenstoelen.

Voor de kinderen is er een speciale wandeling met verhalen over paddenstoelen en kabouters.

Parking Den Brandn aan het infobord

Kamertstraat, Hechtel-Eksel

Info:

natuurpunt.hechtel-eksel@skynet.be

Wandeling in de Maten: De rijm op herfstbladeren

2019-11-03 09:00

Natuurpunt Genk

Parking tegenover de Slagmolen

Slagmolenweg, Genk

Honden zijn niet toegelaten.

Info: 089 35 99 61

genk@natuurpunt.be

Life of trees

2019-11-03 13:30

Nationaal Park Hoge Kempen - RLKM

Toegangspoort

Kattevennen

Planetariumweg 19, Genk

Info: 089 65 56 65

Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Herfst en paddenstoelen in Kattevennen

2019-11-03 14:00

Limburgs Landschap vzw

Met speelse opdrachten

laat de Ranger je de

wonderlijke wereld van

bomen en hun bewoners

ervaren. Start wandeling om

13.30 uur aan het

bezoekersonthaal, einde

voorzien om 15.30 uur.

Inschrijven is niet nodig.

Aansluitend kan je de fulldome voorstelling 'Life of trees' bekijken in de

Cosmodrome.

Info en programma:

www.kattevennen.be

Toegangspoort

Kattevennen

Planetariumweg 19, Genk

Info:

info@limburgs-landschap.be

Basistarief: 2 €; leden:

gratis

Paddenstoelen in het bos van Nieuwenhoven

2019-11-03 14:00
Natuurpunt Aulenteer
 Bezoekerscentrum
 Provinciaal Domein
 Nieuwenhoven
 Hasseltsesteenweg,
 Sint-Truiden
 Info: 0473 81 19 62
 info@natuurpuntaulenteer.be

Herfstkleurenwandeling

2019-11-07 14:00
Limburgs Landschap vzw
 Bezoekerscentrum
 Limburgs Landschap vzw
 Hengelhoefdreef 6,
 Houthalen-Helchteren
 Info:
 patricia.willems@limburgs-landschap.be

Wandeling in het Wik

2019-11-10 09:00
Natuurpunt Genk
 Provinciaal Natuurcentrum
 Craenevenne 86, Genk
 Honden zijn niet toegelaten.
 Info: 012 21 55 87
 genk@natuurpunt.be

Verhalenwandeling - "alléén kinderen toegelaten" :)

2019-11-10 14:00
Natuurpunt Hechtel-Eksel
 Een wandeling speciaal voor kinderen en iedereen die jong van hart is.
 Resterheide
 Onthaalcentrum
 Begijnenvijvers
 Begijnenstraat,
 Hechtel-Eksel
 Info:
 natuurpunt.hechtel-eksel@skynet.be

Herfstwandeling voor gezinnen (Pelt)

2019-11-10 14:00
Natuurpunt Pelt
 Deze wandeling is geschikt voor gezinnen: gids Guido last ook wat belevingsmomenten in voor jong en oud!
 Bezoekerscentrum
 Hageven
 Tussenstraat 10, Neerpelt
 Info: 011 80 26 77
 bc.hageven@natuurpunt.be

Paddenstoelenwandeling (Lummen)

2019-11-03 14:00
Natuurpunt Vrienden van het Schulensbroek
 Grote en kleine, rood, geel of bruine, discrete of heel opvallende. Er zijn paddenstoelen in alle vormen en kleuren. De ene ruikt naar aardappelen, de andere naar raapjes. Over elke paddenstoel valt er wel een leuk verhaal te vertellen.
 Bezoekerscentrum
 Schulensmeer
 Demerstraat 60, Lummen
 Info: 013 55 63 81
 schulensmeer@natuurpunt.be

Lezing: Geologie in Vlaanderen (Hasselt)

2019-11-12 19:30
Limburgse Milieukoepel
 Hoe komt het dat Vlaanderen op zo'n kleine oppervlakte, zo'n grote verscheidenheid aan bodemtypes heeft? De lezing is opgebouwd als een spannend reisverhaal dat begon op de Zuidpool.
 Bezoekerscentrum Kiewit
 Putvennestraat 112, Hasselt
 Info: 011 22 50 73
 info@limburgsemilieukoepel.be
 Basistarief: 8 €; Ledenprijs (Natuurpunt): 7,20 €

Herfstwandeling in de Ballewijers

2019-11-17 14:00
Limburgs Landschap vzw
 Uitzonderlijk is het gebied op deze wandeling toegankelijk met een gids. Eenmaal in het gebied ontdek je een waar paradijs van waterplassen en restanten van hooilanden van weleer.
 Ballewijers
 Molenschansweg,
 Zonhoven
 Info:
 info@limburgs-landschap.be
 Basistarief: 2 €; leden: gratis

Herfstwandeling Gerhagen

2019-11-17 14:00
Werkgroep Ecologie Tessenderlo vzw
 Bosmuseum Gerhagen
 Zavelberg 10, Tessenderlo
 Info: 013 67 38 44
 bosmuseum@gerhagen.be

Herfstwandeling in Blaar

2019-11-17 14:00
Leefmilieu Tongeren
 parking De Kevie
 Oude Blaarstraat 0,
 Tongeren
 www.leefmilieutongeren.be

Op stap in Bosland - Woestijnwandeling

2019-11-17 14:00
Bosland
 Sahara
 Sportveldenstraat 10,
 Lommel

WO1 wandeling

2019-11-17 14:00
Nationaal Park Hoge Kempen - RLKM
 In 1916 werd de Mechelse Heide het oefenterrein van een Duitse 'Minewerferschule'. Tijdens deze wandeling bezoeken we, samen met een Ranger, de in de heide overgebleven restanten zoals loopgraven, bunkers, mortierinslagen.
 Toegangspoort Mechelse Heide
 J. Smeetslaan 280,
 Maasmechelen
 Info: 089 65 56 65
 Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Lezing: Uilen (Hasselt)

2019-11-19 19:30
Natuurpunt Hasselt-Zonhoven
 Tijdens deze lezing vertelt Koen Leysen je welke soorten uilen in onze regio voorkomen en hoe je ze kan herkennen. We gaan specifiek in op het leven van de Kerkuil. Je gaat naar huis met tal van tips om de uilen een handje te helpen! Aan deze lezing is ook een excursie verbonden.
 Zolder Natuur.huis in Kiewit
 Putvennestraat 112, Hasselt
 Info: 0497 50 73 47
 mieke.philips@telenet.be
 Basistarief: 9 €

Vogels in Bergerven

2019-11-24 09:00
Natuurpunt As
 Kerkplein Niel-bij-As
 Hoogzstraat, As
 Info: 089 65 78 71
 vincken.andre@skynet.be

De kracht van water

2019-11-24 14:00
GrensPark Kempen~Broek
 Je zou het op het eerste zicht niet zeggen als je de lterbeek lieflijk door het landschap ziet stromen, maar het water heeft wel degelijk het heuvelachtige landschap bij de Pollismolen gevormd.
 Pollismolen
 Molenstraat 56, Opitter (Bree)
 Info: 089 65 56 92
 els@rlkm.be
 Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Herfstwandeling Zwarte Berg

2019-11-24 14:00

Limburgs Landschap vzw
Natuurgids Jan neemt je mee het gebied in en laat je kennismaken met de relictten van de mijn van Zwartberg, hoe de natuur het overgenomen heeft en wat Limburgs Landschap vzw met dit gebied van plan is.

Mijnkathedraal Sint-Lambertus

Torenlaan, Genk

Info:

info@limburgs-landschap.be

Basistarief: 2 €; leden: 0 €

Wandeling in de Maten:

Sporen in de sneeuw

2019-12-01 09:00

Natuurpunt Genk

Parking tegenover de Slagmolen

Slagmolenweg, Genk

Honden niet toegelaten.

Info: 089 35 99 61

genk@natuurpunt.be

Natuurwandeling te Gingelom

2019-12-01 13:45

Natuurpunt Aulenteer

BC Natuurhuis

Haspengouw

Kleinveldstraat 54, Aalst

Info: 014 844 83

info@natuurpuntaulenteer.be

Winterse wandeling (Lummen)

2019-12-01 14:00

Natuurpunt Vrienden van het Schulensbroek

Ontdek samen met een ervaren natuurgids de

bijzondere plekje en

wintergasten in het

gebied. Bezoekerscentrum

Schulensmeer

Demerstraat 60, Lummen

Info: 013 55 63 81

schulensmeer@natuurpunt.be

Basistarief: 2 €; leden 1 €

Nationaal Park in een notendop

2019-12-01 14:00

Nationaal Park Hoge Kempen - Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw

Toegangspoort Station As

Stationsstraat 124, As

Info: 089 65 56 65

Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

Steymer's wetterland

2019-12-07 20:00

Natuurpunt Diepenbeek

Oude en Nieuwe Stiemer : een historisch en ecologisch onderzoek van het Steymer's wetterland in Diepenbeek.

OC Rooierheide

Rooierheidestraat 100, Diepenbeek

Info: 0487 60 02 56

richard.vuurstaek@telenet.be

Uilenwandeling in de vallei van de Grote Beek

2019-12-07 21:00

Natuurpunt Leopoldsburg-Heppen

Cultureel centrum van

Leopoldsburg

Kastanjedreef 1,

Leopoldsburg

Info: 0474 70 89 53

gvanzeir@yahoo.com

Grote Nete-wandeling

2019-12-08 14:00

Natuurpunt Hechtel-Eksel

Buurthuis De Locht

Lochtstraat 44, Hechtel-

Eksel

Info:

[natuurpunt.hechtel-](mailto:natuurpunt.hechtel-eksel@skynet.be)

eksel@skynet.be

Wintergasten langs de Maas

2019-12-08 09:00

Natuurpunt Genk

Parking Station Genk

(carpool naar de Maas)

Europalaan, Genk

Honden niet toegelaten.

Info: 089 36 11 08

genk@natuurpunt.be

Wondere winterwandeling

2019-12-08 14:00

Limburgs Landschap vzw

We genieten van het winterlandschap en ontdekken ook de (nood aan) rust en stilte.

Bezoekerscentrum

Limburgs Landschap vzw

Hengelhoefdreef 6,

Houthalen-Helchteren

Info:

[patricia.willems@limburgs-](mailto:patricia.willems@limburgs-landschap.be)

landschap.be

Over rozen en stenen, legendes aan de Maas - Excursie met

MaasVerkenner

2019-12-08 14:00

RLKM

Een MaasVerkenner vertelt

je alles over de wonderen in

de bakermat van Maaseik,

Aldeneik. In dit pittoreske

Maasdorpje gebeurden ten

tijde van Harlindis en

Relindis bijzondere

dingen... Gebouwen,

brugjes en de kerk getuigen

vandaag nog steeds van

deze wonderen.

Sint-Annakerk

Hamontweg 110, Maaseik

Info: 089 65 56 82

info@rivierparkmaasvallei.eu

Basisprijs: 2€; Gezinnen: 5€

Lezing: Wilde zoogdieren in en rond onze woning (Beringen)

2019-12-13 19:30

Natuurpunt Beringen

De vos, de steenmarter, de

bever, het ree! En wie weet

in de toekomst de wolf.

Deze grotere zoogdieren

leven alsmaar dichterbij de

woningen van mensen.

Moeten we daar verontrust

over zijn?

Bezoekerscentrum De

Watersnip

Grauwe Steenstraat 7,

Koersel

Info: 011 45 01 94

jan.kenens@natuurpunt.be

Basistarief: 10 €

Een Sprookjesachtige Sfeerwandeling mét kinderactiviteit! (Pelt)

2019-12-14 17:00

Natuurpunt Pelt

Wandelen langs honderden

kaarsjes, Zweedse fakkels,

brandende boomstammen

en helse vuren.

Bezoekerscentrum

Hageven

Tussenstraat 10, Neerpelt

Info: 011 80 26 77

bc.hageven@natuurpunt.be

Winterwonderland (Pelt)

2019-12-15 09:00

Natuurpunt Pelt

Bezoekerscentrum

Hageven

Tussenstraat 10, Neerpelt

Info: 011 80 26 77

bc.hageven@natuurpunt.be

wandelen langs het oude Tongeren

2019-12-15 14:00

Leefmilieu Tongeren

parking Velinx

Dijk, Tongeren

Info:

www.leefmilieutongeren.be

Help de vogels de winter door

2019-12-15 14:00

Limburgs Landschap vzw

We maken vetbollen,

pindasnoeren en een

vogelpizza voor thuis...

Bezoekerscentrum

Limburgs Landschap vzw

Hengelhoefdreef 6,

Houthalen-Helchteren

Info:

[patricia.willems@limburgs-](mailto:patricia.willems@limburgs-landschap.be)

landschap.be

Winterwandeling en jaarafsluiting

2019-12-15 14:00

Natuurpunt Regio Zelem

Einde Broekstraat

(kruispunt met Bakelstraat)

Broekstraat z/n, Zelem

Info:

jan.kenens@natuurpunt.be

**Sporenwandeling
Vossenbergh**

2019-12-15 14:00

Limburgs Landschap vzw
Leer alles over de geschiedenis van dit gebied tijdens deze boeiende wandeling. Als je goede ogen hebt kan je tussen de heide en het pijpenstrootje ook een heleboel sporen van dieren ontdekken. Parking Kapel van de Weerstand Brugstraat, Rotem (Dilsen-Stokkem)
Info:
info@limburgs-landschap.be
Basistarief: 2 €; leden: 0 €

Eeuwenoude verhalen

2019-12-15 14:00

Nationaal Park Hoge Kempen - RLKM vzw
Met een berkenbezem kan je heksen ontmaskeren, jeneverbessen worden gebruikt als ontsmettingsmiddel, de heide was van de gemeenschap, ...
Toegangspoort Pietersheim
Waterstraat of
Neerharenweg Z/N,
Lanaken
Basistarief: 2 €; Gezin: 5 €

**Wandelen in de
voetsporen van Pieter
Bruegel Grote-Brogel**

2019-12-15 14:00

*Natuurpunt Meeuwen-
Gruitrode & Peer*
Ooievaarsnest Grote-Brogel
Hoogstraat 4, Peer
Info: 0486 22 48 17
paul.capals@telenet.be

**Lezing: Kennismaking
met spinnen (Neerpelt)**

2019-12-19 19:30

*Bezoekerscentrum
Hageven*
Geloof jij nog dat je jaarlijks 8 spinnen opeet tijdens je slaap? Of dat die spin in je slaapkamer je de hele tijd zit te beloeren? Ja? Hoog tijd om deze lezing bij te wonen!
Bezoekerscentrum
Hageven
Tussenstraat 10, Neerpelt
Info: 011 80 26 77
bc.hageven@natuurpunt.be

**Winterwandeling
doorheen de
Stiemberbeekvallei**

2019-12-22 09:00

Natuurpunt Genk
Parking Thor park
André Dumontlaan, Genk
Info: 089 36 11 08
genk@natuurpunt.be

Kerstwandeling Gerhagen

2019-12-22 14:00

*Werkgroep Ecologie
Tessenderlo vzw*
Winter in Gerhagen.
Wanneer begint juist weer de winter? Welke invloed heeft de winter op de natuur en hoe heeft de natuur er zich aan aangepast. En hoe zit het met de gebruiken rond kerstmis. Of wordt het gewoon een stevige gezellige wandeling met een verrassing?
Bosmuseum Gerhagen
Zavelberg 10, Tessenderlo
Info: 013 67 38 44
bosmuseum@gerhagen.be

*Limburgse Milieukoepel vzw
Geraetsstraat 25
3500 Hasselt*

*Telefoon: 011 22 50 73
E-mail: info@limburgsemilieukoepel.be*

*Het secretariaat is geopend
van maandag tot vrijdag van 9 tot 16 uur*

**WWW.LIMBURGSEMILIEUKOEPEL.BE
BEZOEK OOK ONZE FACEBOOKPAGINA**